

Sygn. akt I CSK 11/05

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Gerard Bieniek (sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

w sprawie z wniosku E. S.A. w K. przy uczestnictwie W. B. i Skarbu Państwa

reprezentowanego przez Starostę Powiatu D.

o stwierdzenie zasiedzenia służebności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 25 stycznia 2006 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania W. B.

od postanowienia Sądu Okręgowego w R.

z dnia 25 lutego 2005 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 30.11.2004 r. oddalił wniosek Zakładu Energetycznego T. S.A. o stwierdzenie, że z dniem 15.11.2001 r. każdorazowy

właściciel i użytkownik wieczysty działki nr 632/2 położonej w D., objętej księgą wieczystą KW nr [...] nabył przez zasiedzenie służebność gruntową przesyłowej linii elektrycznej przechodzącej przez działkę nr 667/1, położoną w D. i stanowiącą własność W. B.

W sprawie tej ustalono, że działka nr 632/2 jest własnością Skarbu Państwa i pozostaje w użytkowaniu wieczystym Zakładu Energetycznego T. S.A., zaś działka nr 667/1 stanowi własność W. B. Linia energetyczna 110 kV przebiega od stacji transformatorowej znajdującej się na działce nr 632/2, przecina ulicę Ś., a następnie biegnie przez działkę nr 667/1. Pas gruntu zajęty przez linię na działce nr 667/1 w rzucie poziomym ma szerokości 6 m przy ul. Ś. i 7,5 m przy wschodnim krańcu działki, jego długość wynosi 40,5 m, a zajęta powierzchnia 273 m². Zakład Energetyczny w R. wybudował przedmiotową linię elektryczną na podstawie pozwolenia na budowę, przy czym oddano ją do użytku w dniu 15.11.1971 r. W 1975 r. linię przekazano Zakładowi Energetycznemu w T. Uczestnik postępowania W. B. rozpoczął budowę domu na działce 667/1 w 1963 r.; wprowadził się do tego domu w 1966 r., następnie wyjechał do USA i po powrocie w 1972 r. stwierdził, że linia elektryczna była już wybudowana, a przewody biegły po działce uczestnika w taki sposób, jak obecnie. Uczestnik postępowania w dniu 29.05.2001 r. złożył do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego wniosek o sprawdzenie legalności budowy przedmiotowej linii elektrycznej; postępowanie administracyjne nie zostało dotychczas zakończone. Następnie w dniu 24.06.2002 r. wytoczył uczestnik postępowania powództwo o ochronę własności działki nr 667/1, przy czym nieprawomocnym wyrokiem z dnia 5.11.2004 r. Sąd Okręgowy powództwo to oddalił. Ustalono też, że w toku postępowania sądowego nastąpiło połączenie spółek w wyniku czego majątek Zakładu Energetycznego T. S.A. przeniesiono na spółkę E. S.A.

Dokonując oceny prawnej tak ustalonych okoliczności faktycznych Sąd I instancji wniosek o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu przez wnioskodawcę E. S.A. – oddalił stwierdzając, że do 1.02.1989 r. Zakład Energetyczny jako państwowa osoba prawna wykonywał jedynie tzw. zarząd operacyjny, a więc nie był samoistnym posiadaczem nieruchomości. Takim posiadaczem był Skarb Państwa, jednakże wnioskodawca nie wykazał, aby Skarb

Państwa przeniósł to posiadanie na rzecz Zakładu Energetycznego, co uniemożliwia doliczenie okresu posiadania przez wnioskodawcę. Uznano też, że złożenie przez uczestnika postępowania w maju 2001 r. wniosku do nadzoru budowlanego o stwierdzenie legalności budowy linii elektrycznej na jego działce, przerwała bieg zasiedzenia.

W wyniku rozpoznania apelacji wnioskodawcy Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 25.02.2005 r. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego i stwierdził, że Skarb Państwa nabył przez zasiedzenie z dniem 15.11.2001 r. służebność przesyłowej linii elektrycznej przebiegającej przez działkę oznaczoną numerem 667/1 stanowiącej własność W. B. na rzecz działki nr 632/2 stanowiącej własność Skarbu Państwa nad pasem gruntu, którego szerokość wynosi 6 m przy ul. Ś. i 7,5 m od strony wschodniej a długość wynosi 40,5 m, oznaczonej przez biegłego sądowego na mapie ewidencyjnej gruntów i mapie zasadniczej. Sąd ten uznał, że od dnia 13.11.1971 r. Zakład Energetyczny w R., a po przekazaniu Zakład Energetyczny w T. był samoistnym posiadaczem tej linii elektrycznej. Jest poza sporem, że nastąpiło przeniesienie nie tylko linii elektrycznej, lecz także służebności tej linii. Wobec spełnienia przesłanek z art. 292 k.c., po upływie 30 lat (z uwagi na złą wiarę) nastąpiło nabycie służebności przez zasiedzenie.

Postanowienie to ucz. post. W. B. zaskarżył skargą kasacyjną. Jako podstawy skargi wskazał naruszenie przepisów postępowania tj. art. 378 § 1, 386 § 2 w związku z art. 379 pkt 2 k.p.c., co miało istotny wpływ na wynik sprawy oraz naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 292 i 352 § 1, 285 w związku z art. 292 zd. 2 oraz art. 123 § 1 pkt 1 w związku z art. 175 i 292 zd. 2 k.c. Wskazując na powyższe domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W skardze kasacyjnej uczestnika postępowania W. B. zarzucono nieważność postępowania toczącego się po 23.07.2004 r. z tego względu, że z dniem 30.06.2004 r. doszło do połączenia spółki akcyjnej Zakłady Energetyczne T. S.A. ze spółką E., a mimo to po stronie wnioskodawcy występował Zakład Energetyczny w T., który miał status oddziału spółki. Jako taki nie miał zdolności sądowej, co powoduje nieważność postępowania na podstawie art. 379 pkt 2 k.p.c.

Ustosunkowując się do tego zarzutu stwierdzić należy, że nie jest on uzasadniony. Prawdą jest, że w toku postępowania sądowego nastąpiła zmiana statusu prawnego dotychczasowego wnioskodawcy tj. Zakładu Energetycznego T. S.A. W szczególności nastąpiło połączenie spółek w trybie art. 492 § 1 k.s.h. przez przeniesienie na spółkę E. S.A. majątku Zakładu Energetycznego S.A. w T. W rezultacie ten ostatni podmiot uzyskał status oddziału spółki i tym samym istotnie nie ma zdolności sądowej. Nie jest jednak prawdziwe twierdzenie, że po stronie wnioskodawcy występował nadal samodzielnie Zakład Energetyczny w T. jako oddział spółki. Sąd rozpoznający sprawę został bowiem powiadomiony o połączeniu spółek, wnioskodawcę oznaczono jako E. Spółka Akcyjna w Krakowie Oddział w T. – Zakład Energetyczny T., spółka E. S.A. udzieliła pełnomocnikowi radcy prawnemu. W tej sytuacji po stronie wnioskodawcy występowała i występuje osoba prawna tj. spółka akcyjna E., a nie samodzielnie Zakład Energetyczny T. – jako oddział spółki. W konsekwencji nie może być mowy o nieważności postępowania.

2. Przechodząc do rozważenia zarzutów naruszenia prawa materialnego należy przede wszystkim odnieść się do kwestii przerwania biegu zasiedzenia. Uczestnik postępowania W. B. złożył bowiem w dniu 29.05.2001 r. wniosek do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego o ustalenie legalności budowy linii elektrycznej. Twierdzi się, iż uwzględnienie tego wniosku prowadziłyby do stwierdzenia samowoli budowlanej, a w konsekwencji do nakazania rozbiórki obiektu. W konsekwencji, zdaniem wnoszącego skargę kasacyjną, jest to czynność przedsięwzięta przed innym organem w celu ustalenia roszczenia, w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c. Poglądu tego nie można podzielić. Sama treść art. 123 § 1 pkt 1 k.c. wskazuje, iż chodzi o czynność przedsięwziętą przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju. Oczywiście w rachubę wchodzi także organy administracyjne, jeżeli są one właściwe do rozpoznawania lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju. Takim przykładem jest roszczenie o zwrot wyłączonej nieruchomości, do którego rozpoznania jest wyłącznie właściwy organ administracji rządowej, tj. starosta wykonujący zadanie z zakresu administracji rządowej. Jest to typowe roszczenie cywilnoprawne, wszakże

rozpoznawane przez organ administracyjny. Możliwe jest także rozwiązanie, w którym rozpoznanie roszczenia przez organ administracyjny warunkowało otwarcie drogi sądowej. Takim przykładem był nieobowiązujący już obecnie art. 160 k.p.a.

Uczestnik postępowania nie wystąpił z żadnym roszczeniem do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego. Złożył wniosek wszczynający postępowanie administracyjne w sprawie legalności zabudowy linii elektrycznej. Nawet stwierdzenie tej nielegalności samo przez się nie przerwałoby biegu zasiedzenia. W konsekwencji tego zarzut ten nie może być uznany za uzasadniony.

3. Istotne kwestie prawne związane są natomiast z zarzutem naruszenia art. 352 § 1, 292 i 285 k.c. Dotyczą one problematyki możliwości nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej związanej z posadowieniem na cudzym gruncie urządzeń przesyłu energii elektrycznej, spełnienia przesłanek tego nabycia, jak i podmiotów, na rzecz których stwierdzenie nabycia służebności przez zasiedzenie może nastąpić. Podejmując te kwestie należy przede wszystkim odwołać się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17.01.2003 r. III CZP 75/02 (OSNC 2003, nr 11, poz. 142), w której dopuszczono możliwość ustanowienia na rzecz zakładu energetycznego jako użytkownika wieczystego nieruchomości gruntowej służebności gruntowej polegającej na zapewnieniu na czas nieokreślony dostępu do poszczególnych słupów energetycznych, stanowiących własność tego Zakładu, celem ich wymiany i modernizacji linii elektrycznej. Pogląd ten należy podzielić zwracając uwagę na to, że na podstawie art. 285 k.c. służebność gruntowa może być więc ustanowiona zarówno na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości, jak i każdorazowego użytkownika wieczystego. W konsekwencji należy też przyjąć, że posiadaczem służebności, o którym mowa w art. 352 § 1 k.c. może być zarówno właściciel nieruchomości władnącej, jak i użytkownik wieczysty. Przy spełnieniu przesłanek z art. 292 k.c. stwierdzenie nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia może więc nastąpić zarówno na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości władnącej, jak i użytkownika wieczystego. Konstatacja powyższa ma istotne znaczenie w niniejszej sprawie, skoro właścicielem działki władnącej nr 632/2 był i jest Skarb Państwa zaś wnioskodawcą jej użytkownikiem wieczystym. Rzecz w tym, że w okresie od

15 listopada 1971 r., tj. daty oddania do użytku spornej linii przesyłowej, do dnia 1.02.1989 r. poprzednicy prawni wnioskodawcy, tj. Zakład Energetyczny w R. i Zakład Energetyczny w T. - jako przedsiębiorstwa państwowe były wprawdzie władającymi w ramach sprawowanego zarządu mieniem państwowym, lecz czyniły to w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa. W istocie więc mamy do czynienia z dzierżeniem w rozumieniu art. 338 k.c. Zmiana kodeksu cywilnego dokonana ustawą z dnia 31.01.1989 r. otworzyła dla państwowych osób prawnych możliwość nabywania dla siebie własności nieruchomości i innych praw rzeczowych. Uzasadniony jest więc wniosek, że po 1.II.1989 r. poprzednik prawny wnioskodawcy, tj. Zakład Energetyczny w T. korzystał z nieruchomości ucz. post. W. B. w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej we własnym imieniu i na własną rzecz. Oznacza to tym samym, że w okresie od 1.II.1989 r. do 15.11.2001 r. jako przyjętej przez Sąd Okręgowy daty upływu okresu zasiedzenia, z nieruchomości stanowiącej własność W. B. nie korzystał w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej – Skarb Państwa. Już z tego względu rozstrzygnięcie przyjęte przez Sąd Okręgowy stwierdzające nabycie przez Skarb Państwa służebności przesyłu nie jest prawidłowe, skoro jedynie w okresie do 1.II.1989 r. Skarb Państwa wykonywał posiadanie samoistne przez ówczesne przedsiębiorstwa państwowe jako sprawujące zarząd mieniem państwowym. Nie znajduje przy tym żadnego uzasadnienia teza, że także po 1.II.1989 r. państwowe osoby prawne korzystały z nieruchomości wnoszącej skargę w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej w imieniu Skarbu Państwa. Sprzeciwia się temu treść art. 44¹ k.c. Powstaje więc pytanie, czy osoba prawna, która przed dniem 1.II.1989 r. nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości lub innych praw rzeczowych, może do okresu samoistnego posiadania po 1.II.1989 r. zaliczyć okres posiadania przed 1.II.1989 r. wykonywane jako dzierżyciel w ramach sprawowanego wówczas zarządu mieniem państwowym. Zagadnienie to reguluje art. 176 k.c. przyjmując, że zaliczenie posiadania poprzednika (w niniejszej sprawie - Skarbu Państwa) jest możliwe, jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania. Przepisy art. 348 - 351 k.c. regulują różne sposoby pochodnego nabycia posiadania i rzeczą wnioskodawcy jest wykazanie - w toku ponownego rozpoznania sprawy - że po

dniu 1.02.1989 r. nastąpiło przeniesienie posiadania służebności przez Skarb Państwa na rzecz wnioskodawcy. Jedynie taka konstrukcja prawna jest możliwa do zastosowania w niniejszej sprawie.

Z tych względów, na podstawie art. 393¹³ k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 6.02.2005 r., orzeczono jak w sentencji.